

BOŽÍ KRÁLOVSTVÍ V PODOBENSTVÍCH

Jitka Šebková

Při spojení výrazů „Boží království“ a „podobenství“ si nejspíše představíme Ježíšovy příběhy, uváděné známou větou: „S nebeským královstvím je to jako... (viz např. Mt 13, 3-52), nebo „Čemu se podobá Boží království...?“ (L 13, 18-21) V evangeliu podle Lukáše však nalezneme i podobenství, kde se výraz „Boží království“ sice přímo nevyskytuje, avšak jejich obsah a poselství na hodnoty Božího království odkazují. V následujícím článku se budeme věnovat podobenství o milosrdném otci a jeho dvou synech a podobenství o milosrdném Samaritánovi (k hlavním tématům prvního patří Boží spravedlnost a s ní spojená radost, čímž poselství tohoto podobenství souvisí s výrokem sv. Pavla: „Vždyť království Boží není v tom, co jíte nebo pijete, nýbrž ve spravedlnosti, pokoji a radosti z Ducha Svatého.“ (Ř 14,17). V úvodní části článku se budeme zabývat podobenstvím jako literárním druhem. Hlavní část článku věnujeme exegezi obou podobenství, která nám poslouží k nalezení jejich poselství a současně nám pomůže odhalit možná úskalí výkladů, které se vyskytují v katechetických materiálech a které radostné poselství o Božím království zastiňují či deformují.

MGR. JITKA ŠEBKOVÁ
Absolvovala Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně a Cyrilometodějskou teologickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Pracuje jako pastorační asistentka Diecézního katechetického centra Biskupství brněnského. Článek vychází z diplomové práce autorky, kterou obhájila na CMTF v roce 2009.

Podobenství jako literární druh

Podobenství¹ je jedním z velmi starých literárních druhů. Mentalita národů na Blízkém východě si libovala ve vyprávěních a historkách pro poučení srovnáním, a tak se dochovalo podobenství již ve výrocích starozákonních mudrců a proroků. Obraznou řeč najdeme také v apokalyptické literatuře. S podobenstvím a jemu podobným literárním druhem – alegorií – se setkáváme v Novém zákoně, zejména v evangeliích.

Ježíš při svém hlásání Božího království navazoval na způsob vyjadřování, který odpovídal tradici jeho národa. Používal podobenství jako pomůcky, jejímž prostřednictvím přibližoval lidem Boží království tak, aby se mohlo stát skutečností v jejich životě. Jeho podobenství je určitá řečová figura, v níž udělal srovnání mezi Božím královstvím, Božími činy nebo očekáváními a něčím na tomto světě, ať už skutečným, nebo vymyšleným.²

V podobenstvích se někdy objevují neuvěřitelné paradoxy, nepravděpodobné události. Jsou totiž vyslovena s cílem posluchače upoutat a přivést je k úvaze např. nad neobvyklým jednáním některých postav. Mají posluchače zastavit v jejich vlastním jednání nebo je přimět k tomu, aby nějak reagovali na Ježíše. Podobenství se snaží objasňovat, přesvědčovat a směřovat posluchače k bodu, kdy se musí rozhodnout,³ jaké stanovisko k Ježíši Kristu zaujmou: Zda mu uvěří a přijmou jej, nebo poselství obsažené v podobenství odmítnou.

Výklad podobenství nebývá snadný a jednoznačný, i když z Bible známe i podobenství, které je vysvětleno celé (např. Mt 13,18-23.36-43). Záleží na množství alegorických prvků v nich obsažených. Pro svou působnost postarád podobenství zpočátku doslovný význam a vyznívá jako hádanka. Nemůžeme je správně vysvětlovat, pokud bychom věnovali pozornost všem detailům. Při jeho výkladu je proto třeba se soustředit na rozhodující bod výpovědi – pouze na jednu větu, jednu myšlenku. „Tomuto společnému jmenovateli mezi vysvětlovanou skutečností a vyprávěným příběhem se říká *tertium comparationis* (tj. třetí prvek ve srovnání).“⁴

V dějinách se objevila „tendence alegorizovat v podobenstvích drobné detaily a používat je k vyučování pravd, které ani v nejmenším neměly s příběhem nic společného a vůbec nezapadaly do původního kontextu“.⁵ Tento přístup vyvolal kritickou reakci badatelů, kteří považovali alegorizaci za práci prvotní církve. Další badatelé si naopak mysleli, že podobenství se „musí chápat pouze v původním historickém rámci, v kontextu Ježíšovy služby a jeho učení“.⁶ Snaha zjistit původní podobu podobenství by neměla vést k přehlížení poselství textů v podobě novozákonních evangelií. U několika málo evangelií podobenství nám kontext poskytuje klíč k výkladu.

Současní biblisté považují podobenství za umělecký žánr. Nevidí přímou závislost interpretace podobenství na rekonstrukci původního kontextu a formy, proto dle nich Ježíšova podobenství promlouvají nově a mají aspekt vlastního významu. **Výklad podobenství se však musí zakládat na co nejlepší pochopení původního Ježíšova poselství; nelze se omezovat na vyjádření obecných pravd.**

Některá Ježíšova vyprávění mohla vést díky neostře hranici mezi alegorií a podobenstvím k několika ponaučením; netýkala se tedy pouze jednoho bodu. Např. podobenství o marnotratném synu (L 15,11-32) zdůrazňuje otcovu radost, s kterou odpouští svému synu činícímu pokání, a hřích žárlivosti staršího bratra. Aby podrobnosti neodváděly posluchače jinam, je podobenství stavěno velmi úspěšně a nezabývá se detaily. Ústřední postava nejčastěji znázorňuje nebeského Otce (Mt 21,28; L 15,11) nebo Krista. Přehlédnutí některých aspektů navádí k mylné interpretaci, např. v podobenství o marnotratném synu by se učení o pokání jevílo jako nepodstatné pro křesťanství; podobenstvím o milosrdném Samaritánovi by se dospělo k závěru, že praktická služba druhým lidem je jádrem celého křesťanství.

Hlavní smysl podobenství vyplývá někdy ze samotného příběhu, nebo bývá objasněn pomocí otázek; jindy je zdůrazněn závěrečnou větou nebo jeho podstatu vyjádří sám Ježíš. Ve většině případů však příběh zůstává otevřený a je na posluchači, aby si z něj vyvodil závěr. Různorodá podobenství nám tak poukazují na mnoho věcí: přítomnost Božího království mezi lidmi, vytrvalost v modlitbě, důležitost odpuštění, službu druhým, využití svěřených darů, bdělost, věrnost služebníků apod.

Podobenství stejně jako alegorii lze přiřadit k vyučovacím metodám, které používali i rabíni při výkladu Písma. Jejich lekce s úvodní otázkou: „Čemu se podobá...?“ korespondují

s Ježíšovým začátkem podobenství „Království nebeské je podobné...“ (Mt 13,24.31). „Někteří badatelé zdůrazňují, že Ježíš stál v tradici židovských podobenství a že úroveň jeho a rabínských podobenství je obdobná či stejná. Naproti tomu jiní vidí Ježíšova podobenství aspoň v jistém smyslu jako pro něho typická, originální, ba jedinečná.“⁷ Jisté je, že Ježíš znal tehdejší pedagogické praktiky vyučovacích metod a podoben-

ství využíval účinněji než rabíni. Vypravováním svých podobenství nezamýšlel předat nauku, jako spíše vybídnout k zamýšlení a k obrácení. Jestliže jiné učitele lze od podobenství do jisté míry izolovat, Ježíš a jeho podobenství jsou od sebe neoddělitelná. Kdo odmítá pochopit Ježíšovo podobenství, riskuje, že se na něm vyplní Izaiášovo proroctví o zatvrzení srdce (srov. Iz 6,9n).

Nástin exegeze podobenství o marnotratném synu L 15, 11 - 32

Podobenství o marnotratném synu je zřejmě neobsáhlejší podobenstvím Nového zákona a inspirovalo v historii mnoho literárních, výtvarných i hudebních děl. Jistou zvláštností tohoto podobenství je jeho vžitý název, který zcela nevystihuje obsah příběhu. Podobenství bývá označováno různě.⁸ Příhodně se o něm mluví jako o „podobenství o milosrdném otci“, protože tento název vystihuje jednání a význam hlavní postavy podobenství – otce, který prožívá ztrátu, nalezení, radost a společné slavení. „Tento kompozičně složitý příběh se nezaměřuje na ztrátu a znovunalezení materiálního jmění, ale týká se osobních vztahů. Tím, že toto podobenství výstižně, s takovou psychologickou a duchovní hloubkou postihuje vzájemné vztahy, umožňuje výklad v mnoha rovinách.“⁹

Hlavní postavou tohoto podobenství je otec dvou synů, který je představen na začátku příběhu; ne tedy syn (synové), a jejich chování, třebaže rozsáhlá část příběhu se zabývá právě jím. Širší kontext tohoto podobenství tvoří po úvodním verši (L 15,1n) dvě předchozí podobenství – o ztracené minci (L 15,3-7) a ztracené ovci (L 15,8-10). „Tato tři podobenství jsou odpovědí na reptání učitelů Zákona a farizejů (L 15,2) a zároveň chtějí povzbudit a ujistit hříšníky o Boží lásce a jeho velkorysém a milosrdném odpuštění.“¹⁰ Všechna tři podobenství v L 15 totiž ospravedlňují Ježíšovo jednání k celníkům a hříšníkům. Farizeové sice nebránili návratu hříšných zpět do společenství, ale kladli si podmínky a chtěli důkazy pokání.

Ježíšova reakce vyprávěním podobenství ukazuje na lásku a slitování, milost bez podmínek, protože **pokání samo se už otevírá Boží lásce**. Obě předcházející podobenství obsahují stejné poselství, jež podobenství o marnotratném synu jen potvrzuje a vyjevuje. Sjednocující tematikou všech tří podobenství je radost, která „doprovází nebo by měla doprovázet nalezení toho, co bylo ztraceno a je nalezeno (L 15,6.9.32)“.¹¹

Podobenství samo se skládá ze dvou částí – příběh mladšího syna, který odchází z domova a vrací se zpět (L 15,12-24); příběh staršího bratra, který odmítá otcovo jednání vůči mladšímu bratrovi po jeho návratu (L 15,25-32). Konce obou dějství vyvíjejí prostřednictvím otce k radosti ve společenství.

Mladší syn nedokáže ocenit společenství s otcem. Touží po nezávislosti a svobodném životě. Odchází s dědictvím do

ani krmivem prasat. V tomto momentu dochází ke změně, k obrácení. Bída a ponížení přivedly syna k rozhodnutí vrátit se a uznat svou chybu před svým otcem. Když si připravuje své vyznání, nevymlouvá se, zbytečně nevysvětluje. Ježíš tak představuje posluchačům a čtenářům pokání ve velmi čisté podobě, kdy synova slova vystihují spojitost mezi vztahem k Bohu a k lidem.

Z podobenství není zřejmé, zda synovo rozhodnutí vrátit se je projevem skutečné a upřímné konverze, nebo zda mu šlo

Výtvarné ztvárnění podobenství by mělo odpovídat jeho poselství. Na obraze estonského malíře **Aina Varese „Marnotratný syn“** je patrný dynamický pohyb otce i syna. Otec vyšel vsíci synovi, pro kterého má připraveny dary – odznaky synovství. Syn očekává s důvěrou odpuštění otce, z něhož vyzařuje světlo. Synův oděv je tmavý jako symbol viny. S tím kontrastuje zářivě bílá barva nových šatů. Otcovi služebníci vyjadřují radost nad obnoveným společenstvím. Stránky autora: www.ainvaresart.com

daleké země a tento odchod je nejen geografickým, ale i psychologickým vzdálením se od otce. Domnívá se, že se stal svobodným tím, že již nepodléhá svému otci. Avšak tímto domněle svobodným životem daleko od otce časem dospěl k velké nouzi, dokonce k otrocké službě. Jeho úpadek vrcholí v situaci, kdy je opuštěn od lidí a nemůže se nasytit

spíše o osobní zájmy. Toto rozlišení se nicméně jeví jako zbytečné: **důležité je pokorné přiznání viny a důvěra, se kterou se syn k otci vrací.**

V líčení návratu syna je zásadní jednání otce, jež určuje láska a soucit. Očekávání synova návratu, připravenost a hlavně reakce při přijetí syna – to jsou důležité prvky tohoto příběhu, které dokazují ne-

ochvějnou otcovskou lásku.¹² Výraz, kterým je zde vyjádřen soucit, lze najít jen v evangeliích, a to v podobenství o milosrdném Samaritánovi a o nemilosrdném služebníkovi.¹³ Tento výraz je projevem Božího slitování, které se zjevilo v Ježíši Kristu, a soucit je odrazem projevu soucitu Boha. Všimněme si, že otec neobviňuje, nevyjednává, a ani nezkoumá důvody, které syna k návratu dovedly.

Gesta, kterými vyjevuje otec přijetí syna (objetí, polibky, mlčení bez výčitek atd.), jsou **výrazem odpuštění**. Vrcholem podobenství tedy není více či méně upřímné obrácení syna, ale výlučné a bezpodmínečné otcovo přijetí se všemi projevy jeho milosrdenství. Předměty, které otec nařizuje donést (oděv, prsten, obuv) symbolizují synovské postavení, na které zbloudilý syn neměl právo. Jestliže je dostává, je to čin z milosti, nesrovnatelný s návratem do původního postavení. Je to nové stvoření. Obraz hostiny je pak **znamením radosti, která se má projevit i ve společenství**.

Druhá část podobenství líčí reakci staršího syna na otcovo jednání. Starší syn dává najevo svůj hněv tím, že nechce vejít na hostinu. Cítí se uražen více způsobem, jakým otec přijal svého syna, než pouhým faktem, že se bratr vrátil. Jeho reakce odhaluje pravý vztah k otci. Ze slov je patrné, že tento syn svůj vztah k otci zakládal na předpisu, zásluze a odměně (L 15,29). V pečlivé snaze nepřekročit daná nařízení budoval svoji falešnou dokonalost, která mu neumožnila „vstoupit do otcova způsobu uvažování, které se zakládá na milosrdné a činorodé lásce“.¹⁴ O tomto synovi se tak dá říci, že byl také „mimo domov“. Otec vyjadřuje i jemu svou lásku vyjitím vstříc a laskavou domluvou. A všimněme si, že ani tohoto syna neobviňuje z nějakého pochybení. Současně

však neodvolává ani neospravedlňuje své laskavé a něžné chování vůči mladšímu synovi. Pouze znovu potvrzuje svou radost z jeho návratu a **vyjadřuje touhu po společenství**: dělá vše pro to, aby měl i svého staršího syna v plném společenství se sebou.

Podobenstvím o „marnotratném otci“ Ježíš obhájí své chování vůči hříšníkům. Podobenství má mimo to zjevovací charakter: Ježíš na lidském jednání demonstruje jednání samého Boha, který se raduje z nalezení „ztraceného“. Obě části tohoto podobenství tvoří jednotu – obsahují rozdílný charakter Božího odpuštění; jednání Boha vůči dvěma typům lidí: „hříšníkům, kteří se k němu navracejí, a spravedlivým, kteří se cítí být ukřivdění“.¹⁵

Můžeme tedy říci, že toto podobenství není primárně povzbuzením pro hříšníky, ale pro „zatvrzelé spravedlivé“. Hříšníci už prožívali radost ze společenství s Ježíšem, už se „vrátili domů“. Výzvu k návratu do Otcova domu potřebovali slyšet zatvrzelí spravedliví. A že je to podobenství určené „domnělým spravedlivým“ (kteří nikdy nic nepřestoupili, podobně jako starší syn), můžeme dokázat právě ze závěru. Tím závěrem není přijetí mladšího syna, ale rozhovor se starším, a tento rozhovor má otevřený konec: je na posluchačích, na farizejích reptajících jako onen starší syn, aby vyjádřili svou odpověď na Ježíšovo pozvání. Hostina je určena i pro ně – pokud ovšem přijmou „hříšníky“ jako své bratry.¹⁶ Společnou oslavou návratu syna v podobenství Ježíš ukazuje, že v životě nejsme jenom syny, ale také bratry. Návrat každého jednotlivce k Bohu Otci je zároveň návratem do společenství s bratřimi.

Nástin exegeze podobenství o milosrdném Samaritánovi L 10, 30 - 37

Podobenství o milosrdném Samaritánovi je v Lukášově evangeliu ojedinelé a patří k jednomu z neznámějších a nejkrásnějších Ježíšových podobenství. Lze je přiřadit k tzv. příkladným vyprávěním, která sloužila v určitých situacích jako didaktické modely. V tomto podobenství jde o „příklad poskytující praktický model křesťanského jednání a důležitou roli hraje výpověď samotného vyprávěného příkladu“.¹⁷ Vlastní text příběhu (L 10,30-35) je Ježíšovou odpovědí na konkrétní otázku učitele Zákona: „Kdo je můj bližní?“ Abychom pochopili význam podobenství, je potřeba nahlédnout do kontextu podobenství, kterým je dialog mezi Ježíšem a učitelem Zákona.

Učitel zákona chtěl Ježíše zkoušet otázkou: „Mistře, co mám dělat, abych dostal jako dědictví věčný život?“ (L 10,25). Ježíš se táže, co na to říká Zákona. Učitel správně cituje největší příkázání Zákona.¹⁸ V Lukášově verzi je příkazu lásky k bližnímu dána stejná důležitost jako příkazu lásky k Bohu. Aby se zákoník ospravedlnil, táže se dál, kdo je bližní. Chce od Ježíše slyšet jasné vymezení – hranici, kdo je bližní a kdo ne. **Příběh** podobenství (L 10,30-35), který má poměrně jednoduchou strukturu, vylíčené situace a popis dvojího protikladného jednání (lhostejnost a opomenutí oproti soucitu a tvůrčímu jednání), **by mohl existovat i sám o sobě**,

Problematické přístupy k práci s biblickým textem podobenství v katechezi:

- **Eisegeze**: vkládání vlastního výkladu do textu (srov. Výklad Bible v církvi: dokument Papežské biblické komise z 15. dubna 1993. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007). Eisegeze je opakem biblické exegeze textu. Příklad: často se jedná o převyprávění biblických příběhů, do kterého se vkládají různé pocity jejich protagonistů, které však v Písmu uvedeny nejsou; případně se jim připisují činnosti, o kterých se biblické podobenství nezmiňuje. V podobenství o otci a dvou synech se to často týká uvažování obou bratrů.

- **Redukce podobenství**: při vyprávění podobenství se vynechá důležitá část příběhu, nevyskytují se zde důležité postavy podobenství, okolnosti, které dávají podobenství smysl. Příklad: zakončení vyprávění příběhu o marnotratném synovi jeho návratem k otci a vynechání pokračování o nevoli staršího bratra. Často se opomíjí také předání dalších symbolů nově nabytého postavení synovství – prstenu a obuvi, což vede k redukci poselství na jednostrannou aktivitu kajícího bratra nebere v úvahu společenský rozměr poselství. Jak vyplývá z exegeze, podobenství nevypovídá jen o přijetí hříšníka konajícího pokání Bohem, ale také o nutnosti jeho přijetí společenstvím. V souvislosti se svátostí smíření zde jde o důležitý základ pro praxi konat pokání v církvi, kde kněz – zpovědník zastupuje společenství církve.

- **Instrumentalizace**: podobenství jako součást vlastní myšlenkové konstrukce a jako prostředek k jinému účelu. Z podobenství je např. vzata příběhová linie, která je využita a vsazena do vlastního významového rámce, který zcela neodpovídá smyslu podobenství. Příklad: v podobenství o marnotratném synovi se vyskytují často konstrukce o zpytování svědomí mladšího syna, aby se jím vysvětlily jednotlivé části svátosti pokání. Problematické je zvláště aplikování „dokonalé lítosti“ (srov. exegeze podobenství na s. 13 vpravo dole).

- **Poselství podobenství shrnuté do poučky**: podobenství je zestručněno do věty, teze či poučky, která má být vyjádřením smyslu podobenství. Bez prožití příběhu podobenství posluchačem, čtenářem a bez jeho aktivního podílu na hledání poselství se výsledná stručná teze pro něj může stát neživou.

Uvedený výčet je pouze ilustrativní a nečiní si nárok na úplnost.

ale vytržení z biblického kontextu snižuje význam a působnost tohoto podobenství.

Na začátku příběhu jde jeden člověk z Jeruzaléma do Jericha. Na náročné a nebezpečné cestě je přepaden lupiči, kteří jej nechají na místě činu v bezvědomí. Tak se z muže bez přesnějšího určení – člověka každého času, který trpí od jiných lidí, stává člověk „potřebující nezbytnou pomoc pro přežití“,¹⁹ odkázaný na pomoc druhého a v krajní nouzi. Kolem tohoto polomrtvého procházejí postupně tři muži. Dva z nich – kněz a levita – ubožákovi nijak nepomohli (L 10,31n). Důvodem mohlo být striktní naplňování židovských předpisů pro lidi jim odpovídajících vrstev. Kněz ani levita však nejsou ospravedlněni ze svého chování. Třetím člověkem, který prochází kolem zraněného, je Samaritán.

Tato postava byla pro židovské posluchače jistým překvapením příběhu. **Samaritán** byl totiž někým, „kdo nepatří ke společenství solidarity Izraele a v přepadeném nemusí vidět ‚bližního‘“.²⁰ Důvodem, pro který se Samaritán začal zabývat polomrtvým, bylo sliťování (L 10,33) – byl zasažen soucitem („bleskem milosrdenství“), a sám se stal bližním, bez ohledu na otázky a nebezpečí. Poskytl zraněnému první pomoc a udělal velkoryse vše, co postižený potřeboval.

Bezcitné chování kněze a levity v podobenství s jednáním Samaritána ostře kontrastuje. Ježíš sice nekárá zástupce vysoce postavených vrstev, ale podobenstvím poukazuje na to, jak striktní dodržování příkazů a vnější zbožnost nemusí mít nic společného s blížencovou láskou, a tím s projevy milosrdenství. Postavu Samaritána, který je vlastně hrdinou příběhu, zvolil Ježíš záměrně. Žida se Samaritánem spojovalo v době vyprávění pouze člověčenství, proto **prokázaná láska nemohla být přičtena užšímu náboženskému nebo národnímu zájmu či sympatii**. Pomoc jednoho člověka druhému se nemá na nic vázat. Je to něco, co má mít místo mezi lidmi bez ohledu na náboženství, národnost, rasu, barvu pleti. Soucitné jednání Samaritána je pak odrazem soucitného projevu Boha. Samaritán se tak jako „nenáviděný nepřítel stává hrdinou s lidským srdcem“.²¹

The Kingdom of God in Parables

Summary: First, the author presents a parable as a very old literary genre which can be found in Old and New Testament along with allegories. The aim of Jesus' parables is to attract listeners, to stop their action or make them react. Explication of parables is not easy and unambiguous therefore a catechist needs a biblical exegesis. The author gives the exegesis of two parables about God's justice connected with mercy (Lk 15:11-32 and Lk 10:30-37). She compares biblical moral with an interpretation of the parable in catechetical handbooks used in the Czech Republic. She names the most frequent mistakes as eisegesis, text reduction or summarizing.

Na konci příběhu pokládá Ježíš zákoníkovi otázku: „Kdo z těch tří, myslíš, byl bližním tomu, kdo upadl mezi lupiče?“ (L 10,36). Zákoník si mohl na základě vyprávění sám odpovědět, nebylo to však pro něj příjemné. Ježíš totiž zákoníkovu otázku „kdo je můj bližní“ významově posunul. Nevymezil, kdo je a kdo není hoden naší pozornosti, lásky. **Podobenství říká**, že důležité je, **abychom** podobně jako Samaritán **my sami ze sebe udělali bližního, abychom se učili být bližními z nitra**. Stát se bližním znamená „stávat se milujícím, mít srdce přístupné otřesu bídou druhých. Pak najdu svého bližního, a nebo lépe: pak budu já nalezen jím.“²²

Podobenství o milosrdném Samaritánovi tak **otvírá všem „novou univerzalitu**, spočívající v tom, že já se z nitra stávám bratrem všech těch, které potkávám a kteří potřebují pomoc.“²³ Ježíš tak boží starozákonní hranice pojmu „bližní“ a stanovuje nové pojetí: **„Každý, kdo trpí nouzí, ze mne činí bližního.“**²⁴ Ježíšova slova zákoníkovi na závěr perikopy „Jdi a jednej také tak“ jsou výzvou i pro nás a naším úkolem na celý život, jenž vede k životu věčnému. Nouze jakéhokoliv člověka, a to nejen hmotná, se týká i nás a zve nás, abychom měli oči i srdce bližního a odvahu k lásce k bližnímu. Odvaze k prokazování lásky je však třeba se učit, a to lze tehdy, naučíme-li se vidět, jaké služby v mém okolí je třeba, a je-li tato služba pro mne úkolem.

Přestože evangelista Lukáš nejméně ze všech evangelistů směřoval k alegorii, budilo toto podobenství často alegorizující tendence. Je známo několik komentářů církevních otců nebo středověkých teologů. Některé ztotožňovaly Ježíše Krista se Samaritánem, jiné s polomrtvým. Alegorie sama nás může odvádět od pravého významu podobenství. Pokud nás však podobenství zvou různým způsobem k víře v Boží království, potažmo v Krista, pak není christologický výklad zcela chybný.

Hlavní myšlenkou tohoto podobenství je prokazování milosrdenství – lásky k bližnímu, kterým je každý člověk, a tato láska je výrazem (mírou) lásky k Bohu. Podobenství staví každému posluchači či čtenáři zrcadlo: Domníváš-li se, že jsi blízko Bohu, a přitom nedokážeš překonat sektářské hranice a nenávisť, můžeš být od Boha skutečně velmi daleko.

Poznámky:

- 1 Srov. „Podobenství“, in DOUGLAS, J. D. (ed.). *Nový biblický slovník*. Praha : Návrat domů, 1996, s. 783; TICHÝ, L. Co je to podobenství? *Studia theologica*, 2004, č. 1, s. 1-2.
- 2 Srov. TICHÝ, L. Co je to podobenství?, s. 9.
- 3 „Podobenství“, in DOUGLAS, s. 783.
- 4 TICHÝ, L. Co je to podobenství?, s. 3.
- 5 „Podobenství“, in DOUGLAS, s. 783.
- 6 Tamtéž.
- 7 TICHÝ, L. Co je to podobenství?, s. 7-8.
- 8 Srov. MAREČEK, P. Společenství s Otcem. Výklad podobenství o marnotratném synu (L 15,11-32). *Studia theologica*, 2004, č. 4, s. 1-2.
- 9 JOHNSON, L. T., *Sacra pagina*. Evangelium podle Lukáše. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2005, s. 258.
- 10 MAREČEK, P., Společenství s Otcem, s. 3.
- 11 Tamtéž, s. 3.
- 12 Podrobnější výklad in MAREČEK, P., Společenství s Otcem, s. 10.
- 13 Srov. JOHNSON, L. T., s. 256. Otcův soucit v podobenství vyjadřuje evangelista Lukáš stejným slovem jako v L 7,13 přisuzovaném Ježíšovi a jako v L 10,33 milosrdného Samaritána.
- 14 RATZINGER, J. *Ježíš Nazaretský*. Brno : Barrister&Principal, 2007, s. 149.
- 15 MAREČEK, P. Společenství s Otcem, s. 17.
- 16 SCARANO, A. *Znáš marnotratného otce?* Homilie pro 24. neděli v mezidobí cyklus C. Převzato z: www.pastorace.cz.
- 17 MAREČEK, P. Láska jako požadavek spásy. Podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk 10,25-37). *Studia theologica*, 2004, č. 3, s. 14.
- 18 Zákoník spojuje dva úryvky Zákona (Dt 6,5 a Lv 19,18), které dohromady tvoří „zlaté pravidlo“, „Sumu Zákona“. Srov. in JOHNSON, L. T., s. 192.
- 19 MAREČEK, P., Láska jako požadavek spásy, s. 21.
- 20 RATZINGER, J., s. 141.
- 21 JOHNSON, L. T., s. 195.
- 22 RATZINGER, J., s. 142.
- 23 Tamtéž.
- 24 MAREČEK, P. Láska jako požadavek spásy, s. 26.